

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАР

Аудитын сэдэв: Төрөөс нийгмийн халамжийн талаар баримталж буй бодлого, стратегийн арга хэмжээний төлөвлөлт, түүний үр нөлөө

Аудит хийсэн үндэслэл, бүрэн эрх: Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1-д заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны 09 дүгээр тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2023 оны А/04 дүгээр тушаалыг үндэслэн “Төрөөс нийгмийн халамжийн талаар баримталж буй бодлого, стратегийн арга хэмжээний төлөвлөлт, түүний үр нөлөө” сэдэвт гүйцэтгэлийн аудит хийлээ.

ХАЛАМЖИЙН САНГИЙН ДИЙЛЭНХ НЬ АМЬЖИРГАА ХАРГАЛЗАХГҮЙ ОЛГОДОГ НИЙТЛЭГ МӨНГӨН ТЭТГЭМЖИД ЗАРЦУУЛАГДАЖ БАЙНА

Нэмэлт мэдээлэл, мэдээллийн эх сурвалж.

Гүйцэтгэл-нийцлийн аудитын газрын захирал, тэргүүлэх
аудитор Д.Энхболд

Утас: 263755, Цахим хаяг: enkhboldd@audit.gov.mn

Аудитын менежер Х.Баярмаа

Утас: 261639, Цахим хаяг: bayarmaakh@audit.gov.mn

Ахлах аудитор Б.Сандуйжав

Цахим хаяг: sanduijavb@audit.gov.mn

З.Мөнхбаяр

Цахим хаяг: munkhbayarz@audit.gov.mn

Аудитор Ш.Наранбаатар

Цахим хаяг: nananbaatarsh@audit.gov.mn

М.Сангижанцан

Цахим хаяг: sangijantsanm@audit.gov.mn

Э.Уужимсан

Цахим хаяг: uuujimsane@audit.gov.mn

Улаанбаатар хот 2023 он

АУДИТЫН ХУРААНГУЙ ТАЙЛАН

Аудитын харилцан хамаарал

Халамжийн сангийн зарцуулалтын гүйцэтгэл 2022 оны байдлаар Монгол Улсын Нэгдсэн төсвийн нийт зарлага ба цэвэр зээлийн дүнгийн 11 хувийг эзэлж байна. Тус сангийн төсөв жилээс жилд нэмэгдсэн, нийгмийн халамж хавтгайрсан, зорилтод бүлэгт хүрдэггүй гэдэг ойлголт нийтэд бий болсон зэрэг нь Төрөөс нийгмийн халамжийн талаар баримталж буй бодлогод аудит хийх шаардлага үүссэн. Иймд Монгол Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны 09 дүгээр тогтоолоор баталсан аудитын сэдэвт “Төрөөс нийгмийн халамжийн талаар баримталж буй бодлого, стратегийн арга хэмжээний төлөвлөлт, түүний үр нөлөө” гүйцэтгэлийн аудит туссан.

Аудитын зорилго, зорилт, хамарсан хүрээ

Төрөөс нийгмийн халамжийн талаар баримталж буй бодлого, стратегийн арга хэмжээний төлөвлөлт, түүний үр нөлөөнд гүйцэтгэлийн аудит хийж, дүгнэлт өгч зөвлөмж боловсруулан дүнг УИХ болон холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулахад аудитын зорилго чиглэсэн. Уг зорилгыг хангахын тулд дараах чиглэлээр аудитыг гүйцэтгэлээ. Үүнд:

- Нийгмийн халамжийн бодлого, стратегийн үр дүнг тооцох боломжтой байдлаар төлөвлөсөн эсэх;
- Нийгмийн халамжийн бодлого, стратегийн хэрэгжилт үр нөлөөтэй эсэх

Аудитад Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар болон холбогдох бусад байгууллагыг хамруулан нийгмийн халамжийн чиглэлээрх бодлогын баримт бичгүүд, хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний төлөвлөгөө, тайлан, хяналт, үнэлгээ, нийгмийн халамжийн сангийн баримт материалууд, нийгмийн халамж авагч иргэдийн мэдээллийн хүрээнд аудитыг гүйцэтгэлээ. Мөн Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар, Татварын ерөнхий газар, Үндэсний статистикийн хороо зэрэг байгууллагуудаас аудитын сэдэвт хамаарах мэдээлэл авч ашиглав.

Аудитын гол үр дүн

Олон нийтийг хамарсан болон тодорхой бүлэгт чиглэсэн үйлчилгээг хууль, журмаар бий болгон нийгмийн халамжид хамаатуулсан нь Нийгмийн халамжийн тухай хуульд “НИЙГМИЙН ХАЛАМЖ”, “НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА”-ны талаар заасан утга алдагдсан байна.

1. Төрөөс нийгмийн халамжийн талаар баримталж буй бодлого, стратегийн зарим үйл ажиллагааны үр дүнг хэрхэн тооцох талаар тодорхой төлөвлөөгүй байна

Монгол Улсын урт, дунд болон богино хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдэд тусгасан нийгмийн халамжийн талаарх арга хэмжээ нь ХБТТУТХ-ийн 5 дугаар зүйлийн

5.2.12¹-т заасан төлөвлөлтийн дээрээс доош, доороос дээш чиглэх тэнцвэрт байдлыг хангах зарчимтай нийцээгүй байна.

Төрөөс нийгмийн халамжийн талаар баримталж буй хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдийн зорилго, зорилтуудыг ялгаж ангилаагүй, харилцан уялдаагүй, нэгдмэл бус байна. Тодруулбал: Хөгжлийн бодлогын зорилтод нийгмийн халамжийн асуудлаар хангалттай тусгагдаагүй, зорилтууд нь зорилгодоо хүрэх эсэх нь тодорхойгүй, оновчтой бус, олон төрлийн зорилгуудыг багтаасан, хүрч болохуйц байдал нь учир дутагдалтай байна.

Монгол Улсын урт, дунд, богино хугацааны бодлогын баримт бичгүүдэд нийгмийн халамжийн чиглэлээр туссан арга хэмжээний шалгуур үзүүлэлт, суурь болон зорилтот түвшнийг тодорхойлсон байдлыг авч үзэхэд зарим арга хэмжээний үзүүлэлтүүдийг тодорхойлоогүй байна.

Шалгуур үзүүлэлт, суурь болон зорилтод түвшнийг тодорхойлсон байдал

№	Бодлогын баримт бичиг	Хэрэгжүүлэх нийт арга хэмжээний тоо	Тодорхойлоогүй үзүүлэлтийн тоо		
			Шалгуур үзүүлэлт	Суурь Түвшин	Зорилтот түвшин
1	Алсын хараа-2050	9	6	6	6
2	МУЗГҮАХ 2020-2024	14	14	-	-
3	МУ-ыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл	4	2	2	2
4	МУ-ын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөө	7	-	-	-
5	МУ-ын хөгжлийн 2023 оны төлөвлөгөө	-	-	-	-
	Нийт	28	22	8	8

Эх сурвалж: МУ-ын хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүд

Иймд бодлогын баримт бичгүүдийн зорилго, зорилтыг тодорхой, үр дүнг хэмжиж болохуйц байдлаар ХБТТУТХ-д нийцүүлэх шаардлагатай байна.

2. Нийгмийн халамжийн талаарх хууль, эрх зүйн шинэчлэл бүрэн хийгдээгүйгээс зарим арга хэмжээний хэрэгжилт хангалтгүй байна.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгагдсан нийгмийн халамжийн талаар авч хэрэгжүүлсэн нийт 14 арга хэмжээний 2 нь үр дүнд хүрсэн, 6 нь тодорхой үр дүнд хүрсэн, 6 арга хэмжээг эрчимжүүлэх шаардлагатай байна.

Монгол Улсын ЗГ-ын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр², төлөвлөгөөнд³ туссан нийгмийн халамжийн талаар авч хэрэгжүүлсэн зорилт, зорилтын хэрэгжилтийн үнэлгээг 2023 оны эхний хагас жилийн байдлаар нэгтгэн харуулбал

Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгагдсан нийгмийн халамжийн талаар авч хэрэгжүүлсэн зорилтуудын үр дүнгийн үнэлгээний нэгтгэл.

№	Зорилт	Арга хэмжэний тоо	Арга хэмжээний хэрэгжилт		
			Үр дүнтэй /100/	Тодорхой үр дүнд хүрсэн /70-100/	Эрчимжүүлэх шаардлагатай /30-70/

¹"төлөвлөлтийн дээрээс доош, доороос дээш чиглэх тэнцвэрийг хангах зарчим" гэж "дээрээс доош төлөвлөх буюу нэгдсэн зорилго, зорилтыг дэвшүүлж салбар болон бүс нутгуудад хэрэгжүүлэх, "доороос дээш" төлөвлөх буюу төр, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтын төсөл хөтөлбөрүүдийн саналыг нэгтгэн, нэгдмэл зорилго, зорилтыг тодорхойлж төлөвлөхийг;

² УИХ-ын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан.

³ ЗГ-ын 2020 оны 203 дугаар тогтоолоор баталсан.

1	2.5.5. Цалин хөлс, тэтгэвэр, тэтгэмжийг инфляц, хөдөлмөрийн бүтээмжтэй уялдуулан үе шаттайгаар нэмэгдүүлнэ.	1	100		
2	2.5.6. “Цахим Монгол” арга хэмжээний хүрээнд хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын салбарыг бүхэлд нь цахимжуулж, иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээг ил тод, шуурхай, хүртээмжтэй болгоно.	1	100		
3	2.5.7. Өрхийн амьжиргааны түвшнийг тогтоох аргачлалыг боловсронгуй болгож, нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зорилтот бүлэгт чиглүүлэн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжиж, ядуурлыг тууштай бууруулна.	4		85	
4	2.5.8. Гэр бүл, хүүхэд залуучууд, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрхийг дээдэлсэн, нийгмийн бүх бүлгийн оролцоог хангасан хүний хөгжлийн цогц бодлого хэрэгжүүлнэ.	5			47.1
5	2.5.9. Орлого багатай өрхийн ажил эрхлэхгүй байгаа насанд хүрсэн гишүүдийг мэргэшил эзэмшүүлэх, ур чадварыг нь ахиулах сургалтад хамруулж, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.	1		70	
6	2.5.12. “Хуримтлалтай хүүхэд” арга хэмжээ хэрэгжүүлж, хүүхдийн мөнгийг тэдний хүнс, тэжээлийн хэрэгцээ, бие бялдар, хувь хүний хөгжил, чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх, хүүхдийн хуримтлал бий болгоход зарцуулах тогтолцоог бүрдүүлнэ.	1			30
7	2.5.13. Тусгай хэрэгцээ /байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээл/-тэй 0-16 насны хүүхдээ асран ажил хөдөлмөр эрхэлж чадахгүй байгаа эх /эцэг/-ийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг төрөөс төлөх боломжоор хангах хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	1		70	

Эх сурвалж: ХНХ-ын яамны Хяналт шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудитын газрын үнэлгээний тайлан

Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд туссан хэрэгжилт хангалтгүй байгаа арга хэмжээнүүд нь нийгмийн халамжийн талаарх хууль, эрх зүйн шинэчлэл бүрэн хийгдээгүйтэй холбоотой байна. Тодруулбал:

Нийгмийн халамжийн тухай, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулиудын шинэчилсэн найруулга болон Саадгүй байдал, хүртээмжийн тухай хуулийн төслүүдийг Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт заасан хугацаанд батлагдаагүй байна.

Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлд нийгмийн халамжийн талаар тусгагдсан зарим зорилт арга хэмжээ бүрэн хэрэгжсэн ч шалгуур үзүүлэлтэд заасан хүрэх түвшиндээ ядуурлын түвшин, ажиллах хүчний оролцооны түвшин хүрэхгүй байх эрсдэлтэй байна. Үзүүлэлтүүдийг харуулбал:

Монгол Улсын 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлд нийгмийн халамжийн талаар тусгагдсан шалгуур үзүүлэлтийн үр дүн

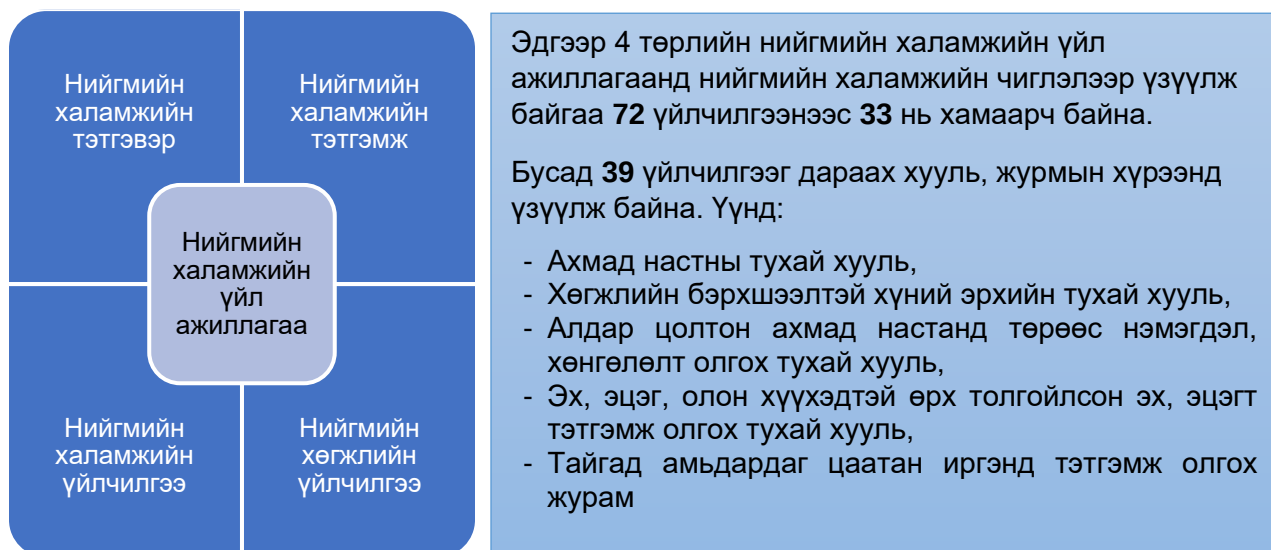
№	Шалгуур үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Суурь түвшин	2020 оны үр дүн	2021 оны үр дүн	2022 оны үр дүн	Хүрэх түвшин (2025 он)
1	Хүний хөгжлийн үзүүлэлт	индекс	0.74 ⁴	0.775	0.776	0.781	0.770
2	Хүн амын дундаж наслалт	жил	70.2		71.01	71.28	74
3	Дундаж ба түүнээс дээш давхаргын иргэдийн эзлэх хувь	хувь	71.6	72.2	-	-	80
4	Тэтгэвэр, тэтгэмжийн өсөлт		6				6
5	Ядуурлын түвшин	хувь	28.4	27.8	-	-	20
6	Ажиллах хүчний оролцооны түвшин	хувь	60.5	58.8	56.9	58.6	63
7	Ажилгүйдлийн түвшин	хувь	10	7	7.8	6.7	7.8

Эх сурвалж Үндэсний статистикийн хороо

Хуулийн шинэчлэл хийх зарим арга хэмжээний хэрэгжилт хангалтгүйгээс нийгмийн халамжийн салбарын стратеги төлөвлөгөөнд тусгасан зорилт бүрэн хэрэгжээгүй байна.

3. Халамжийн сангийн хөрөнгийг зорилтод бүлгээс илүү нийтийг хамарсан шинжтэй үйлчилгээнд зарцуулж байна.

Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлд “Нийгмийн халамжийн үйл ажиллагаа”-ны төрлийг дараах байдлаар тодорхойлсон байна.

Дээрх байдлаас харахад нийгмийн халамжийн үйл ажиллагаанд хамаарахгүй 39 үйлчилгээг бие даасан хууль, журмын хүрээнд нийгмийн халамж авагч иргэнд үзүүлж байна.

Нөгөө талаар Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1-д “Нийгмийн халамж”-ийг дараах байдлаар тодорхойлсон байна.

Нийгмийн халамж	<i>Эрүүл мэндийн доройтолтой, гэр бүлийн халамж, асрамж дутагдалтай, бие даан, эсхүл бусдын тусламжгүйгээр хэвийн амьдрах боломжгүй, өвөрмөц хэрэгцээ бүхий иргэн, нийгмийн халамжийн дэмжлэг, туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай</i>

⁴ Бодлогын баримт бичигт суурь түвшнийг 2019 он гэж тусгасан ч тухайн онд энэ үзүүлэлт 0.76 байсан байна. Харин уг дүн 2014 оны үзүүлэлт байна.

өрхийн гишүүн-иргэнд наад захын хэрэгцээг нь хангах зорилгоор улсаас тэтгэвэр, тэтгэмж олгох, тусгайлсан үйлчилгээ үзүүлэх үйл ажиллагаа.

Нийгмийн халамжийн чиглэлээр үзүүлж байгаа 72 үйлчилгээнээс 22 нь дээрх тодорхойлолттой нийцэхгүй буюу нийтийг хамарсан шинж чанартай, ихэвчлэн тусламж, дэмжлэг, хөнгөлөлт байна.

“Нийгмийн халамж”-ийн тодорхойлолттой нийцсэн 50 үйлчилгээний 19 нь нийгмийн халамжийн үйл ажиллагаанд хамаарахгүй буюу Нийгмийн халамжийн тухай хуулиас бусад хуулиар тодорхойлсон үйлчилгээ байна.

Эдгээр нөхцөл байдлаас харахад олон нийтийг хамарсан болон тодорхой бүлэгт чиглэсэн үйлчилгээг хууль, журмаар тодорхойлон нийгмийн халамжид хамаатуулж, Нийгмийн халамжийн тухай хуульд заасан “НИЙГМИЙН ХАЛАМЖ”, “НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА”-ны талаарх ойлголтыг алдагдуулсан байна.

Халамжийн сангаас олгосон хөрөнгийг “Нийгмийн халамж”-ийн тодорхойлолттой нийцсэн болон нийцээгүй үйлчилгээнд хуваарилан харуулбал:

Халамжийн сангийн зарцуулалт /сая хүн, тэрбум төгрөг/

Ангилал	2019		2020		2021		2022		2023.06	
	Хүний тоо	Үнийн дүн	Хүний тоо	Үнийн дүн	Хүний тоо	Үнийн дүн	Хүний тоо	Үнийн дүн	Хүний тоо	Үнийн дүн
Нийгмийн халамжийн тодорхойлолттой нийцсэн үйлчилгээ	0.61	257.7	0.6	348.8	0.48	341.8	0.47	337.8	0.33	164.3
Нийт дүнд эзлэх хувь	25%	38%	23%	22%	19%	18%	18%	17%	15%	17%
Нийгмийн халамжийн тодорхойлолттой нийцээгүй үйлчилгээ	1.85	413.2	2.0	1,238.1	2.07	1,513.5	0.88	1,662.7	1.93	804.3
Нийт дүнд эзлэх хувь	75%	62%	77%	78%	81%	82%	82%	83%	85%	83%
Нийт дүнд ихэнх хувийг эзэлж байгаа үйлчилгээнүүд										
Хүүхдийн мөнгөн тэтгэмж	41%	34%	45%	66%	48%	72%	48%	74%	51%	71%
“Эхийн алдар” одон	9%	4%	9%	2%	9%	2%	9%	2%	11%	3%

Эх сурвалж: Аудиторын тооцоолол

Энэ үзүүлэлт нь Халамжийн сангийн хөрөнгө нийгмийн халамж шаардлагатай иргэдээс илүү нийтийг хамарсан тэтгэмж, тусламж, дэмжлэг, хөнгөлөлт, урамшуулалд зарцуулагдаж байгааг харуулж байна. Үүнээс “Хүүхдийн мөнгөн тэтгэмж”, “Эхийн алдар” одонд Халамжийн сангийн дунджаар 66 хувийг зарцуулж байна.

Нийгмийн халамжийн чиглэлээр үзүүлж байгаа үйлчилгээнд нийт 1,766,125 иргэн (2023 оны 3 дугаар улирлын байдлаар) хамрагдаж байгаагаас 1,131,307 иргэн хүүхдийн мөнгөн тэтгэмж, үлдсэн 634,818 иргэн нь бусад үйлчилгээнд хамрагдаж байна.

Хүүхдийн мөнгөн тэтгэмжээс бусад үйлчилгээ авч байгаа иргэдийн нийт хүн амын тоонд эзлэх хувийг тооцон ядуурлын хамралтын хүрээтэй харьцуулбал:

Нийгмийн халамж авагч иргэдийн нийт хүн амд эзлэх хувь

Он	2018	2020	2022	2023.III
Нийт хүн амын тоо	3,238,479	3,357,542	3,457,548	гараагүй
Халамж авагч иргэний тоо	655,400	686,488	710,423	634,818
Халамж авагч иргэний нийт хүн амд эзлэх хувь	20.2%	20.4%	20.5%	
Ядуурлын хамралтын хүрээ	28.4%	27.8%	гараагүй	гараагүй

Нийт хүн амд нийгмийн халамж авагч иргэдийн эзлэх хувь ядуурлын хамралтын хүрээнээс бага байгаа нь нийгмийн халамж шаардлагатай зорилтод бүлэг орхигдсон байх магадлалтай байна.

Эх сурвалж: 1212.тп, ХХҮЕГ

Нийгмийн халамж авагч иргэдийн тооноос “Нийгмийн халамж” гэсэн тодорхойлолтод нийцээгүй үйлчилгээ авсан иргэдийг хасаж тооцвол нийгмийн халамж шаардлагатай зорилтод бүлэг орхигдсон байх магадлал нэмэгдэхээр байна.

Нийгмийн халамжийн тухай хуульд “Нийгмийн халамж нь нийгмийн халамжийн дэмжлэг, туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай өрхийн гишүүн-иргэнд наад захын хэрэгцээг нь хангах зорилготой” гэж тодорхойлсонтой холбогдуулан Монгол Улсын Засгийн газраас тогтоосон нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, асаргааны тэтгэмж, хүнс тэжээлийн дэмжлэгийн хэмжээг ядуурлын шугамтай⁵ харьцуулахад дараах байдалтай байна.

Нийгмийн халамжийн тарифын хэмжээ ядуурлын шугамын харьцаа /төгрөг/

Үзүүлэлт	2018	2020	2023
Нийгмийн халамжийн тэтгэврийн хэмжээ	174,000	288,000	325,000
Ядуурлын шугам	166,580	184,747	гараагүй
Зөрүү	7,420	103,253	-
Асаргааны тэтгэмж	76,000	84,500	275,000
Ядуурлын шугам	166,580	184,747	гараагүй
Зөрүү	(90,580)	(100,247)	-
Байнгын асаргаа шаардлагатай 16 хүртэл насны хүүхэд	174,000	288,000	325,000
Ядуурлын шугам	166,580	184,747	гараагүй
Зөрүү	7,420	103,253	-
Байнгын асаргаа шаардлагатай 16 ба түүнээс дээш настай иргэн	20,000	20,000	20,000
Ядуурлын шугам	166,580	184,747	гараагүй
Зөрүү	(146,580)	(164,747)	-
Хүнс тэжээлийн дэмжлэг /том хүн/	16,000	16,000	16,000
Ядуурлын шугам	166,580	184,747	гараагүй
Зөрүү	(150,580)	(168,747)	-

Энэ үзүүлэлтээс харахад нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, байнгын асаргаа шаардлагатай 16 хүртэл насны хүүхдийн тэтгэмжийн хэмжээ ядуурлын шугамаас дээгүүр буюу иргэний наад захын хэрэгцээг хангахуйц байна.

Асаргааны тэтгэмжийн тухайд 2023 оноос иргэний наад захын хэрэгцээг хангахуйц болсон байна. Байнгын асаргаа шаардлагатай 16 ба түүнээс дээш настай иргэний тэтгэмж, хүнс тэжээлийн дэмжлэгийн хэмжээ ядуурлын шугамтай харьцуулахад харьцангуй бага байна. Эдгээр үйлчилгээнд нарийвчилсан судалгаа, шинжилгээ хийж үр нөлөөг тооцох шаардлагатай байна.

Эх сурвалж: 1212.тп, Засгийн газрын тогтоолууд

Нийгмийн халамжийн чиглэлээр үзүүлж байгаа зарим үйлчилгээний хэмжээ болон олгож байгаа давтамжийг харьцуулахад дараах байдалтай байна.

Сар бүр – 200,000 ₮	Жилд 1 удаа – 140,000 ₮	Улиралд 1 удаа – 550,000 ₮

⁵ Ядуурлын шугам нь хүний эрүүл, идэвхтэй амьдралыг хангахуйц илчлэгтэй хоол, тэжээл, шаардлагатай бараа үйлчилгээний хэрэгцээг тусгасан хэрэглээний хамгийн бага зардал болно.

Монгол Улсын баатар, хөдөлмөрийн баатар, ардын болон гавьяат цолтон ахмад настан	Байнгын асаргаа шаардлагатай 16 хүртэлх насны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, бүрэн хараагүй, бүрэн хэлгүй, дүлий, одой иргэн болон байнгын асаргаа шаардлагатай хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд орон сууцны хөлс төлөхөд, хэрэв нийтийн халаалтгүй сууц, гэрт амьдардаг бол түлш худалдан авахад	Гурав болон түүнээс дээш хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх, эцгийн тэтгэмж
Ахмад дайчин, дайнд оролцож яваад амь үрэгдсэн иргэний эхнэр /нөхөр/-т	Тэжээн тэтгэх хүүхэдгүй, эсхүл хууль ёсны тэжээн тэтгэгч нь дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх боломжгүй нь тогтоогдсон ахмад настан, хүндэт донор ахмад настанд орон сууцны хөлс төлөхөд, хэрэв нийтийн халаалтгүй сууц, гэрт амьдардаг бол түлш худалдан авахад	

Энэ үзүүлэлт нь зорилтот бүлэгт бага хөрөнгө зарцуулж байгааг харуулж байна. Өөрөөр хэлбэл халамжийн сангийн хөрөнгийг зорилтод бүлгээс илүү нийтийг хамарсан зүйлд зарцуулж байна.

Нийгмийн халамжийн чиглэлээрх дээрх үйлчилгээнүүдийг үзүүлснээр ямар үр дүнд хүрсэн нь тодорхойгүй, цаашид юунд хүрэх, ядуурлыг бууруулахад нөлөөлж байгаа эсэх зэргээр үр нөлөөг тооцох, түүнийг үнэлж бодлогыг сайжруулах арга тогтолцоо дутагдалтай байна.

Нийгмийн халамжийн чиглэлээр үзүүлж байгаа үйлчилгээнүүдийг иргэдэд ил тод, нээлттэй, чирэгдэлгүй хүргэх зорилгоор цахим хэлбэрт шилжүүлэн ажиллаж байна. Уг ажлын хүрээнд 72 үйлчилгээний 67 нь цахим хэлбэртэй болсон байна. Дараах цахим системүүдийг ашиглаж байна. Үүнд:

- www.ehalamj.mn халамжийн нэгдсэн системийг 2020 оноос эхлэн нэвтрүүлж нийт 65 үйлчилгээг хамруулсан,
- www.heb2017.hudulmur-halamj.gov.mn системийг 2017 оноос эхлэн нэвтрүүлж эрүүл мэндийг дэмжих болон хүнс, тэжээлийн дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээг үзүүлж байна.

Иргэд нийгмийн халамжийн чиглэлээр үзүүлж байгаа үйлчилгээг ямар хэлбэрээр авч байгааг харуулбал:

Иргэдийн үйлчилгээ авч буй хэлбэр

Он	Үйлчилгээ авсан иргэдийн тоо		
	Халамжийн байгууллагад очиж үйлчилгээ авсан	цахимаар	нийт
2023	605,590	79,896	685,486
2022	537,784	72,969	610,753

Энэ үзүүлэлтээс харахад нийгмийн халамжийн чиглэлээр үйлчилгээ авч байгаа иргэдийн 88% нь нийгмийн халамжийн байгууллагад очиж үйлчилгээ авч байна.

Эх сурвалж: ХХҮЕГ

Иргэдийн дийлэнх нь нийгмийн халамжийн байгууллагад очиж үйлчилгээ авч байгаад дараах зүйлс нөлөөлж байна. Тухайлбал:

- Иргэдийн цахим орчинд ажиллах ойлголт мэдлэг дутмаг,
- Интернет, ухаалаг утасны хэрэглээ хязгаарлагдмал, байхгүй зэрэг нөлөөлж байна.

ДҮГНЭЛТ

Аудитын явцад цуглуулсан нотлох зүйл, аудитын дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтийг хийж байна. Үүнд:

1. Монгол Улсын хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдэд нийгмийн халамжийн чиглэлээр тусгасан арга хэмжээг хэрхэн хэрэгжүүлж зорилго, зорилтдоо хүрэх, шалгуур үзүүлэлт, хүрэх түвшнийг үнэлэх боломжтой байдлаар тодорхойлоогүй, мөн харилцан уялдаагүйгээс үйл ажиллагааны үр дүнд ямар эерэг өөрчлөлт бий болсныг хэмжиж үнэлэх боломжгүй байна.
2. Нийгмийн халамжийн тухай, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулиудын шинэчилсэн найруулга болон Саадгүй байдал, хүртээмжийн тухай хуулийн төслүүдийг Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт заасан хугацаанд батлагдаагүйгээс нийгмийн халамжийн чиглэлээр хэрэгжүүлэх бодлогын хүрээнд тодорхойлсон зарим арга хэмжээний хэрэгжилт хангагдахгүй байна.
3. Нийгмийн халамжийн тухай хуульд тусгасан “Нийгмийн халамж”-ийн нэр томъёог агуулгын хувьд олон улсын жишигт нийцүүлэн тодорхойлсон ч уг нэр томъёотой нийцээгүй, бүх нийтийг хамарсан шинжтэй үйлчилгээг хууль, тогтоомжоор бий болгон санхүүжилтийг халамжийн санд төвлөрүүлэн зарцуулж байгаагаас тус сангийн төсөв жилээс жилд нэмэгдсэн, нийгмийн халамж тэлсэн гэдэг ойлголт нийтэд бий болсон байна.
4. Бүх нийтийг хамарсан шинжтэй зарим үйлчилгээний тарифын хэмжээ, олгох давтамж нь зорилтод бүлгийнхээс харьцангуй өндөр үзүүлэлттэй, нөгөө талаар зорилтод бүлгийг бүрэн хамрагдуулаагүй байх магадлалтай зэрэг нь нийгмийн халамжийн талаар баримталж байгаа бодлогод нийцэхгүй байна.
5. Нийгмийн халамж чиглэлээр үзүүлж байгаа үйлчилгээг иргэдэд хүргэхэд анхаарч байгаагаас, нийгмийн халамжийн үйлчилгээ үзүүлснээр хүрсэн үр дүн, эдийн засгийн үзүүлэлтүүдэд хэрхэн нөлөөлж байгаа зэргийг тооцсон судалгаа, дүн шинжилгээ хангалтгүй байна.
6. Нийгмийн халамжийн чиглэлээр үзүүлж байгаа 72 нэр төрлийн үйлчилгээнээс 67-г цахим хэлбэрт шилжүүлснээр иргэд e-mongolia, ehalamj.mn цахим хуудас, төрийн үйлчилгээний цахим “ТҮЦ” машин, ebarimt аппликэйшнийг ашиглан нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдах хүсэлтээ гаргаж, үйлчлүүлэх боломжтой болсон ч цахим орчныг ашиглах, хэрэглэх чадвар, боломж дутагдалтайгаас цахим системийн ашиглалт хангалтгүй байна.

ЗӨВЛӨМЖ

Аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн дараах зөвлөмжийг хүргүүлж байна.

Улсын Их Хуралд толилуулах нь:

1. Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт нийгмийн халамжийн талаар тусгагдсан Нийгмийн халамжийн тухай, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулиудын шинэчилсэн найруулга болон Саадгүй байдал, хүртээмжийн тухай хуулийн төслүүдийг хэлэлцэн батлах,
2. Нийгмийн халамжийн тухай хуульд заасан “Нийгмийн халамж” гэсэн тодорхойлолттой нийцээгүй үйлчилгээнүүдийг Нийгмийн халамжийн тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжоор бий болгон шаардлагатай хөрөнгийг халамжийн санд төвлөрүүлэн зарцуулах зохицуулалт бүхий хууль тогтоомжийн төслийг хэлэлцэн батлахгүй байх.

Үндэсний статистикийн хороо, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яаманд:

1. Нийгмийн халамжийн чиглэлээр үзүүлж байгаа үйлчилгээний нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх нөлөөллийг судалгаа, дүн шинжилгээнд үндэслэн тодорхойлж гарган, Үндэсний статистикийн хорооноос гаргадаг статистик өгөгдөлд багтаан, нийтэд ил тод, ойлгомжтой хэлбэрээр байршуулах ажлыг зохион байгуулах.

Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргад:

1. Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт нийгмийн халамжийн талаар тусгагдсан (Нийгмийн халамжийн тухай, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулиудын шинэчилсэн найруулга болон Саадгүй байдал, хүртээмжийн тухай хуулийн төслүүдийг батлуулах) арга хэмжээний хэрэгжилтийг хангах ажлыг зохион байгуулах,
2. Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт зорилго, зорилт, үйл ажиллагааг төлөвлөлтийн уялдааг хангасан, хэмжигдэхүйц, тодорхой хугацаанд хүрч болохуйц, бодитой, эерэг өөрчлөлт бий болгох байдлаар тодорхойлж, шалгуур үзүүлэлт, суурь болон зорилтод түвшнийг тодорхой тусгах арга хэмжээ авах.

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны сайдад:

1. “Нийгмийн халамж” гэсэн тодорхойлолттой нийцээгүй үйлчилгээнүүдийг нийгмийн халамжийн чиглэлээр үзүүлж байгаа үйлчилгээнээс зааглан тохиромжтой байдлаар ангилж шаардлагатай хөрөнгийг халамжийн сангаас тусад нь байршуулан зарцуулах эрх зүйн орчныг бүрдүүлж, холбогдох шийдвэрийг гаргуулах ажлыг зохион байгуулах,
2. Нийгмийн халамжийн чиглэлээр үзүүлж байгаа үйлчилгээнүүдийг зохицуулсан хууль, тогтоомжийн хоорондын харилцан уялдаа, давхардалд дүн шинжилгээ хийж холбогдох хууль, тогтоомжид тусгуулах ажлыг зохион байгуулах,
3. Халамжийн нэгдсэн систем www.ehalamj.mn болон бусад цахим хэрэгслийг олон нийтэд сурталчлан таниулах ажлыг эрчимжүүлж, цахим системийн ашиглалт хангалтгүй байгаа шалтгааныг тодорхойлон холбогдох арга хэмжээ авах.

Хавсралт:

Аудитын дүнд илэрсэн алдаа, зөрчлийн нэгтгэлийг харуулбал:

№	Аудитын чиглэл/асуулт	Алдаа, зөрчлийн товч утга	Аудитын байгууллагаас гаргасан шийдэл
А	1	2	4
1	Бодлогын баримт бичгүүдийн зорилго, зорилт, шалгуур үзүүлэлт, суурь болон зорилтот түвшин тодорхой байна уу?	Монгол Улсын хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдэд тусгасан нийгмийн халамжийн чиглэлээр тусгасан арга хэмжээний зорилго, зорилт харилцан уялдаагүй буюу дунд болон богино хугацаанд төлөвлөсөн арга хэмжээг хэрхэн хэрэгжүүлж урт хугацаанд тодорхойлсон зорилго, зорилт биелэх нь тодорхойгүй, мөн хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгасан арга хэмжээнүүдийг хэрхэн хэрэгжүүлж зорилго, зорилтдоо хүрэх, тухайн арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлснээр ямар эерэг өөрчлөлт бий болох нь тодорхойгүй байна.	Зөвлөмж өгөх.
2	Бодлогын баримт бичгүүдийн зорилго, зорилт, шалгуур үзүүлэлт, суурь болон зорилтот түвшин тодорхой байна уу?	Бодлогын баримт бичгүүдэд шалгуур үзүүлэлт, суурь болон зорилтот түвшнийг тодорхойгүй дараах арга хэмжээнүүд байна. Тухайлбал: Алсын хараа-2050 Ø Нийгмийн халамж хүртэгсдийн мэдээллийн санг блокчейн технологид суурилан боловсронгуй болгож, нийгмийн хамгааллын үйл ажиллагааг сайжруулна. Ø Зорилтот бүлгийн өрхийг хөгжүүлэх, хамгаалах, тэдгээрийн амьжиргааг дээшлүүлэх орон нутгийн онцлогт нийцсэн шинэ төрлийн асрамжийн болон олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээг нэвтрүүлнэ. Ø Зайлшгүй орон байраар хангагдах шаардлагатай зорилтот бүлгийн иргэдийг төрийн өмчийн халамжийн түр орон сууцаар хангадаг тогтолцоог нэвтрүүлнэ. Ø Өрхийн амьжиргааны түвшнийг тогтоох аргачлалыг боловсронгуй болгож, гэр бүлийн гишүүн бүрд үзүүлэх нийгмийн халамжийн тусламж, дэмжлэгийн чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ. Ø Өрхийн хүнсний баталгаат байдал алдагдахаас зорилтот, эмзэг бүлгийн хүн амыг хамгаалах нийгмийн хамгааллын арга хэмжээг бэхжүүлнэ. Ø Монгол хүний хөгжлийн цогц судалгаанд үндэслэн төрөөс хүн ам, гэр бүл, хүүхэд, залуучууд, хөдөлмөрийн болон ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн, шилжин суурьшигчдын эрхийг хамгаалах, нийгмийн суурь үйлчилгээг тэгш хүргэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих талаар баримтлах бодлого, хөтөлбөр хэрэгжүүлж, салбар дундын бодлого зохицуулалтыг сайжруулна. Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл Ø Нийгмийн халамж зорилтод бүлэгт хүрч, халамжийн үйлчилгээ ил, тод нээлттэй, чирэгдэлгүй болно. Ø Хүн амын бүлгүүдийн ялгаатай хэрэгцээ, нийгмийн хөгжлийн хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн нийгмийн хамгаалал, халамжийн үйлчилгээг үзүүлнэ.	Зөвлөмж өгөх.

3	Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгасан нийгмийн халамжийн арга хэмжээ нь зорилтод түвшинд чиглэж байна уу?	1. Нийгмийн халамжийг зорилтот бүлэгт чиглүүлэх, халамжийн мөнгөн дүнг нэмэгдүүлэх, орчин үеийн стандартыг нэвтрүүлэх зорилгоор эрх зүйн шинэчлэл хийж, хэрэгжүүлнэ. 2. Гэр бүлийн тухай /шинэчилсэн найруулга/ хуулийн төслийг батлуулан гэр бүлийн хөгжлийг дэмжих эрх зүйн орчныг бий болгох, шинэ төрлийн үйлчилгээг бий болгож нэвтрүүлнэ. 3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулиудын төслийг УИХ-аар батлуулсан байна. 4. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг нийгмийн амьдралд саадгүй оролцох, хүртээмжийг сайжруулах эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ. 5. “Хуримтлалтай хүүхэд” арга хэмжээ хэрэгжүүлж, хүүхдийн мөнгийг тэдний хүнс, тэжээлийн хэрэгцээ, бие бялдар, хувь хүний хөгжил, чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх, хүүхдийн хуримтлал бий болгоход зарцуулах тогтолцоог бүрдүүлнэ.гэсэн зорилтууд хүрэх түвшин шалгуур үзүүлэлтэд заасан хугацаандаа бүрэн хэрэгжээгүй байна.	Зөвлөмж өгөх.
4	Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ ил, тод нээлттэй, чирэгдэлгүй байна уу?	Халамжийн нэгдсэн систем (www.ehalamj.mn) болон бусад цахим системийг нэвтрүүлэн ашиглаж байгаа хэдий ч нийгмийн халамжийн чиглэлээр үйлчилгээ авч байгаа иргэдийн 88% нь нийгмийн халамжийн байгууллагад очиж үйлчилгээ авч байгаа нь цахим системийн ашиглалт хангалтгүй байгааг харуулж байна.	Зөвлөмж өгөх.
5	Нийгмийн халамж зорилтод бүлэгт бүрэн хүрч байна уу?	Нийгмийн халамжийн чиглэлээр үзүүлж байгаа үйлчилгээ нь хөдөлмөр эрхлэх сонирхолд нөлөөлж буй эсэх, ядуурлыг бууруулахад нөлөөлж буй эсэх зэрэг нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх нөлөөллийг судалгаа, дүн шинжилгээнд үндэслэн тооцоолоогүй байна.	Зөвлөмж өгөх.